

GRENDEL LAJOS

Nálunk, New Hontban

(RÉSZLET)

Persze ha a polgármester polgármester lett volna még, előkeríti a vásott kölykeket, s úgy megmossa a fejüket, hogy holtukig nem felejtik el. Mert a polgármester, bár nagyon jámbor és béketűrő ember volt, a pajzánságokat még annyira sem szenvedhette, mint a papok, akik hivatásukból eredően erkölcsösök. A polgármester azonban nem volt már polgármester, s bár abban mindenki egyetértett New Hontban, hogy emberemlékezet óta ő volt a város legkiválóbb polgármestere, senki sem kívánta vissza. Mindenki nagyon tisztelte, de mindenki nagyon megkönnyebbült, amikor lemondott. A New Hontiak egy napon ráébredtek, hogy nekik mégiscsak az olyan polgármester felel meg jobban, aki észrevétlenül kormányozza a várost, mintha nem is lenne polgármester.

- Nálunk, New Hontban csak az ilyen embert kedvelik - mondta Bárány Pista. - Azért kedvelik, mert nincs semmi tekintélye, tehát nem kell fölnézni rá vagy szégyenkezni előtte. Paradox módon az ilyen embernek annál nagyobb a „tekintélye”, minél kevésbé tekintélyes.

Ezzel szemben a polgármestert, az *igazit*, a legkiválóbbat annál nagyobb tekintély övezte, minél kevésbé követelt tekintélytiszteletet a személye iránt. Bárány Pista szerint is rejtély, hogyan juthatott a polgármester ilyen faramuci helyzetbe, de hát így történt; a közvélekedés alakulása kifürkészhetetlen, olyan, mint az árvíz vagy a lavina, ha egyszer a közvélekedésben elindul egy folyamat, azt senki és semmi nem tartóztathatja fel többé. A polgármester is hiába hadakozott a személye felé sugárzó túlzott tisztelet ellen, az ettől csak még tovább dagadt, egészen az elviselhetőség határáig. A polgármester számára a New Hontiak mértéktelen tisztelete vált terhessé, a New Hontiak számára pedig az volt elviselhetetlen, hogy a polgármester minduntalan alábecsüli a saját jelentőségét, s ezzel mintha azt akarná a derék New Hontiaknak sulykolni, hogy azoknak úgy látszik, a maradék eszük is elment, amikor elkezdtek őt ilyen mértéktelenül tisztelni. Pedig ha a polgármester csak egy kicsit körültekintőbben gazdálkodott volna a tehetségével és a jóindulatával, sok bajtól megkímélte volna magát is és a várost is.

A nagy földcsuszamlás, vagy talán helyesebb lenne azt mondani: a polgármester felmagasztosulása akkor vette kezdetét, amikor híre ment, hogy a polgármester reggelente gondolkodik. Mert ki hallott már olyat, hogy egy pol-

gármester gondolkodják? Ilyen New Hontban eddig nem volt még. A polgármester elődei nemhogy reggel, de délben és este sem gondolkodtak, aztán valahogy mégis működött minden, igaz, zökkenőkkel, sok-sok vesződéssel, de akkor is... Mindenkinek volt állása, csekélyke bére, az üzletekben volt árú, voltak szórakozóhelyek, volt majális és más népünnepély, a fiatalok nem vándoroltak el a városból, a kutyát sem érdekelte, hogy a polgármester mit csinál.

Az idősebb és megfontoltabb New Hont-i polgárok azonban úgy vélekedtek, nem baj, ha a polgármester gondolkodik, inkább gondolkozzék, mintsem igyon vagy szoknyák után futkosson, változik a világ, változnak a szokások. Telepítsen New Hontba ipart, fejezze be a város közművesítését, csinósítsa ki az utcákat és a főteret, hozassa rendbe az elhanyagolt csatornahálózatot, vezesse be az ebadót, gondoskodjék az elesettebbek szociális segélyezéséről. Ehhez pénz kell, sok-sok pénz. Ha tehát azon gondolkodik, hogy mindezekhez a fejlesztésekhez honnan teremtsen elő a szükséges pénzt, akkor bizony főhet a feje. Ámde a polgármester messzebbre tekintett. Mert az sem maradt sokáig titok, hogy a polgármester a város „eszméjét” keresi, amely a közelmúlt történelmének a forratagában elveszett valahol, s nagy kérdés, hogy meg lehet-e találni.

A New Hontiak többsége ekkor értesült először arról, hogy a városnak eszméje is volt valaha, és most nem tudták eldönteni, hogy büszkék legyenek-e rá, avagy szégyenkezzenek-e amiatt, hogy hagyták az eszmét elkallódni. A polgármesterben mindenesetre megbíztak, s elhitték, hogy megtalálta minden bajuk gyökerét. Ettől kezdve növekvő tisztelettel néztek fel a polgármesterre, s valami nagy dolgot vártak tőle. Pontosan nem tudták, hogy mit, de hát ezt a polgármester sem tudta még. Akadtak azonban néhányan, akik szkeptikusak voltak a polgármester erőfeszítéseinek végső kimenetelét illetően. Mint a mindig mindennel elégedetlen McLaczi is. Ő kerekperec kimondta, amire mások csak félve és szégyenlősen gondoltak.

– Befektetők kellenek ide. Máskülönben a város elöregszik és elsorvad.

A polgármester úr minden véleményt meghallgatott, a szókimondó McLaczit pedig különösképpen kedvelte. A beruházások gondolatától ő sem idegenkedett, sőt! Alig várja, mondta McLaczinak, hogy ennek eljőjön az ideje. Jóslásokba azonban nem merne belebocsátkozni, mondta, az biztos, hogy ez az idő nem holnap jön el, de talán hamarosan eljön. Jelenleg azonban a beruházások erőltetése nem időszerű. A beruházásokhoz ugyanis befektetők kellenének, vagyis befektetések, s ő csak úgy közbevetőleg jegyzi meg, hogy benne már maga a befektetés szó is kellemetlen képzettársításokat kelt, olyasmiket, hogy befektetnek valakit a kórházba, vagy elfektetik a halaszthatatlan ügyeket, meg ilyesmi. De nem is ez a fontos, ezek szubjektív szempontok. Hanem, hogy ki fog itt befektetni? Kinek van annyi pénze? New Hont-i lakosnak biztosan nincs. Mint befektetők csak idegenek jöhetnek szóba. Azok

meg hoznák magukkal az idegen sleppjüket, az idegen slepp az idegen szokásokat, attól meg óvja meg az Isten New Hontot, hogy megtelepedjen benne a nemzetközi karvalytőke. McLaczi hallgatott, s lelki szemeivel látta, amint az égbolton köröző karvalytőke egy óvatlan pillanatban lecsap a városra. S ahol az megveti a lábát, ott hamarosan felüli a fejét a bűnözés, a kábítószer-kereskedelem, a prostitúció, az elidegenedés. Sőt! Megjelennek a kínai vendéglősök, s azok, higgye el, kedves McLaczi, nem kukoricáznak. A polgármester úr, látva, hogy McLaczi egyre jobban elszontyolodik, megpróbált gyorsan lelket önteni belé.

– Kezdetben megtenné egy bicikligyár is – mondta megfontoltan. – Errefelé minden második ember biciklin közlekedik. És a sok használatból a biciklik hamar elkopnak. Nálunk, New Hontban és a környéken biciklik iránt folyamatosan lesz kereslet. Ezt garantálom – állította a polgármester úr nagy meggyőződéssel.

Viszont azt még a kelekótya Bütyök sem hihette, hogy tíz, száz, ezer vagy tízezer biciklivel pótolni lehet az elveszett eszmét. Hiába fog minden New Hont-i polgár új biciklin karikázni fel és alá a városban, ettől az elkallódott eszme nem kerül elő, s ahol nincs eszme, ott a perspektíva is hiánycikk, ahol nincs perspektíva, ott jövő sincs, s ahol hiányzik a megbízható, lelkesítő jövőkép, ott az emberek csak egyik napról a másikra tengetik az életüket, maguk sem tudják, miért. Ettől kezdve a polgármestert még jobban gyötörte a lelkiismerete, s minél jobban gyötörte, annál inkább látszódtak belső tusakodásának nyomai a viselkedésén, a modorán, a gesztusain. Az emberek azt is észrevették, hogy az idő múlásával a polgármester úr mind szófukarabb és mélabúsabb lesz, s ettől New Hontban csak tovább nőtt a tekintélye. Lelkiismeretfurdalása, amelyet most már büntudat is színezett, átragadt előbb a közeli munkatársaira, onnan azok családtagjaira, róluk pedig lassan az egész városra. Egy idő után mindenki szenvedett New Hontban, bár nem tudta, miért. Az emberek már kora reggel lehajtott fejjel kóvályogtak az utcán, szomorúan sóhajtoztak a munkahelyükön (ha volt még munkahelyük), bús ábrázattal meringtek a korsó sörük fölött, örömtelenül szeretkeztek és a szeretkezés után minden ok nélkül sírva fakadtak. Csak McLaczi maradt ki a ragályos elbúsulásból, s megüzente a polgármesternek, hogy csináljon sürgősen valamit, mert mindenki olyan szomorú, hogy az embereknek már étvágyuk sincs, és ha ez így folytatódik, ő hamarosan tönkremegy.

A polgármester úr, értesülvén a szomorúságnak nagy mértékű elburjánzásáról az azelőtt oly vidám New Hontban, vakmerő, önfeláldozó tette szánta el magát: a városi kábeltévé képernyőjéről szöveget intézett New Hont lakosaihoz. Szófukarságához híven röviden, de velőtrázón hirdette meg új programját.

– Nehéz időket élünk – mondta. – De túléltünk már nehezebb időket is. Nincsen az a hosszú éjszaka, amelyre ne következne virradat. Azt mondom ezért nektek, kedves híveim és polgártársaim, és nektek is, édes ellenségeim, fogadjuk meg, hogy máától fogva vidámak leszünk. Félre a búsulással, félre a gyásszal, örüljünk az életnek, mert csak egyszer élünk.

A polgármester úr felhívásának azonban aligha lett fogantaja. Ennek oka az volt, hogy a polgármester úr elfelejtette fölfedni annak titkát, hogy miképpen lehet az ember olyankor vidám, ha éppen szomorú. Néhányan megpróbálkoztak az önszuggesztíóval. Vidám vagyok, vidám vagyok, hajtogatták ezek esze-lősen, és közben potyogott a könnyük. Nincsen munkám, de vidám vagyok, nincsen munkám, de vidám vagyok – így próbálkoztak mások. Meg így: vidám vagyok, vidám leszek, egy hordó bort bevedelek. Vagy így: te se búsulj sosem, pajtás, lelkedben már nő új hajtás. Esetleg így: New Hontban születtem, New Hont a hazám, pénzem nincs, hát élek lazán. A lokálpatrióta prostituáltak pedig néhány napig így kurjongattak: ha vidám vagy, ingyen adom, ha szomorú, megtagadom.

Az örökké okvetetlenkedő McLaczi azonban újra üzent a polgármesternek. Azt üzent, hogy most már néhány napja mindenki vidám a városban, a baj csak az, hogy ez senkin sem látszik, s éttermében a vendégek most sem fogyasztanak többet, mint amikor még szomorúak voltak. A polgármestert nagyon leverte a rossz hír, de akaratát nem törte meg, hanem újabb vakmerő és önfeláldozó tette sarkallta. Az önkormányzat soron következő ülésén fontos bejelentést tett.

– Ezentúl mindennap inspekciózni fogok – mondta keményen. – Elviszem a béke, a vigasz és a remény olajágát minden otthonba.

A városatyák eleinte nem értették, hogy a polgármester miféle inspekcióra gondol, és mit akar azzal az olajággal. De nem kérdezősködtek, mert a polgármester úrnak akkorra már olyan nagyra nőtt a tekintélye, hogy az ilyesmi valahogy nem illett volna. Gondolja, ahogy akarja, gondolták, úgysis biztos jól gondolja. A polgármester pedig másnap megtudakolta, kié a legtöbb gyermekes család a városban, és hol lakik az illető?

És délután a polgármester fölkerekedett... Útközben vásárolt öt fogkefét, mert a családi tűzhelynél, ahová tartott, öt gyermek melegedett, három fiú és két leány. A kicsit lepusztult Borcsa-házban, amely a város szélén, a vasútállomás szomszédságában látott valaha szebb napokat, nagy izgalmakat kavart a polgármester előre be nem jelentett vizitje. A család éppen vacsorához készülődött, amikor a magas rangú vendég, derült égből villámcsapásként, betopant. Borcsáné úgy meglepődött, hogy nagy zavarában megkérdezte a polgármestertől, nem tévesztette-e el a címet, s biztos-e abban, hogy jó helyen jár. A polgármester megnyugtatta, hogy nem, nem, dehogyis tévedt el, majd Borcsáné még nagyobb ámulatára, szétosztotta a fogkeféket a megszeppent gyere-

kek között. Borcsáné és férje, Borcsa László, leszázalékolt autóbusszofőr, végképp nem értette, mi történik, elvégre nem volt Mikulás-nap, sem ünnep vagy évforduló, és egyáltalán: miféle dolog az, hogy a város első embere fogkefékkel házal, ahelyett, hogy a város ügyes-bajos dolgait intézné. Valaki nyilván megragalmazta őket. Hogy a gyerekeik koszosak, nem mosnak fogat, és ők olyan szegények, hogy még fogkefére sem telik a jövedelmükből. A polgármesternek sok fáradságába került, amíg eloszlatta a félreértéseket, s megértette Borcsáékkal, hogy jövedele mögött semmiféle hátsó szándék nem lappang, hogy, mint mondotta, csupán „inspekciózik”, ami egyébként azt jelenti, hogy meglátogatja a város különböző rendű és rangú polgárait, s meghallgatja a tanácsaikat és a panaszait. Azért, hogy segítsen azokon, akik segítségre szorulnak, és lelket öntsön azokba, akik csüggedtek. S hogy mennyire komolyan gondolja, amit mond, azt tüstént be is bizonyította.

- Jövedelemnek semmi más célja nincs – mondta kissé kenetesen –, mint az, hogy megkérdezzem, hogy vannak, Borcsa uramék?

- Szarul – felelte Borcsa László, mert kedvelte az egyenes beszédet, s a polgármester úr biccentett, mert ő is mindig az egyenes beszéd híve volt.

Ezután a polgármester a legidősebb fiúhoz, a már kamaszodó Zolikához fordult, s megkérdezte, vajon megtanulta-e már a holnapi házi feladatokat.

- A biológiát még tanulom – felelte a kissé ijedős gyerek.

- Na és miről tanultok mostanában a biológiaórákon? – vette elő legnyájasabb hangját a polgármester.

- A tetvekről – mondta a gyerek.

A polgármester úr újfent biccentett.

- Helyes – mondta. – És mit tudnál nekem a tetvekről mondani? – kérdezte.

- A tetvek – kezdett el hadarni a gyerek –, latinul Pediculus, a szipókás félfedelűek rendjébe tartozó rovarok. Lehetnek állati és növényi tetvek. Az állati tetvek szárnyatlanok, rövid behúzható szívó és szűrő szipókával vagy durványos rágó szájrészekkel rendelkeznek...

- Helyes – bólintott a polgármester, mire a gyerek elhallgatott. A másik négy gyereknek tátva maradt a szája. A két szülő kővé meredt. – Eszes gyerek – mondta még a polgármester, és szedelődzködni kezdett. – Majd máskor is eljövök. – Ezt is mondta még, mielőtt szertefoszlott volna Borcsáék szeme előtt, mint valami látomás.

A következő napon a polgármester egy igen sánta öregasszonyt látogatott meg, egy mozdonyvezető özvegyét, aki nagyon csekély nyugdíjból tengődött. Neki lábkenőcsöt vitt ajándékba. A harmadik napon a plébános került sorra, a negyedik az egyik hivatali beosztottja, aki délutánonként elaludt az íróasztala fölött, az ötödik napon meglátogatta a vágóhidat. Azt kezdték suttnogni a városban, hogy előbb-utóbb mindenkire sor kerül, s nemcsak magánszemé-

lyekre, hanem, mint azután vágóhídi vizit példája is mutatta, közintézményekre is. Csak a sorrendet nem tudta megjósolni senki sem. A polgármester úr gondosan ügyelt rá, hogy mindenhová bejelentetlenül érkezék, látogatása felkészületlenül érje a célszemélyt, mint valami rövidzárlat vagy áramkimaradás. A polgármester kiszámíthatatlansága áldásos következményekkel járt. Mivel nem lehetett előre tudni, hogy jön-e vagy sem, minden lakásban minden nap kitakarítottak, süteményt és bort készítettek az asztalra, mindenki rendes ruhába bújt és kifényesítette a cipőjét. És persze mindenkit furdalt a kíváncsiság, milyen ajándékkal lepi meg a jóindulatából kifogyhatatlan polgármester úr. A polgármester az egyik helyre körömmollót vitt, a másakra bicikliláncot, megint máshová lopótököt, rovarirtót, golyóstollat, kalitkában papagájt, ruhaszárító csipeszt, befőttesgumit, tamagocsit – csupán, inkább szimbolikusnak, mint értékesnek nevezhető csekélységet, amelyet azonban nem közpénzből, hanem a saját erszényéből vásárolt. Ajándékosztás után a polgármester mindenhol föltette az obligát kérdést, hogy hát hogy vagyunk X. vagy Y. uramék? A válasz a legtöbb helyen tapintatos volt, nem úgy, mint Borcsaéknál. Ilyesmi:

– Volt már rosszabb is.

Vagy:

– Amíg ilyen derék polgármesterünk van, nem félünk a jövőtől.

Vagy:

– Csak egészségesek legyünk, a többi nem számít.

A polgármester nagy együttérzéssel hallgatta meg a válaszokat, és sírás szorította össze a torkát.

– Higgyék el, nekem sem könnyű – mondta mindenhol és minden alkalommal, megkóstolta a süteményeket, megivott egy pohár bort a házigazda egészségére, aztán ugyanolyan szerényen, ahogy jött, eltávozott. Távozását minden házban megkönnyebbülés kísérte: na holnap végre nem kell takarítani.

Az olajág azonban nagyon hamar elszáradt. Nemsokára a polgármester kénytelen volt belátni, hogy inspekciózásai nem hozták meg a kívánt eredményt. Látogatásait követően a New Hont-iak kedélyállapota ahelyett, hogy felderült volna, csak még tovább romlott. Miután magukhoz tértek megilletődöttségükből, már nemcsak magukat, hanem a polgármestert is sajnálták, aki lám, mindnyájuk keresztjét cipeli, s félő, hogy ez a sok kereszt egy napon agyonnyomja. S a polgármesternek, mintha nem lett volna amúgy is épp elég baja, az ellenségei is szervezkedni kezdtek, összeesküvéseket szóttek ellene, eltökélték, hogy a legközelebbi helyhatósági választásokon úgy kiakolbólják hivatalából, hogy szégyenében világgá fut. Am ehhez előbb meg kellett volna tépázniuk a tekintélyét, amely, amióta még sajnálatnak is örvendett, végképp rendíthetetlennek látszott. A cselszövők tudták, hogy durva rágalmakkal nem sokra vinnék. Mert ilyen a világ, ilyen hülye az ember – akit megszeretett egyszer, annak mindent megbocsát.

Éppen ezért a felbujtók finomabb eszközökhöz nyúltak. Elhíresztelték, hogy a polgármester újabban reggeltől estig Jókai-regényeket olvas, ahelyett hogy intézkedne vagy gondolkodna. Hogy bár a legtisztességesebb, legbecsületesebb, legjószívűbb ember New Hontban, de azért mégiscsak egy javíthatatlan álmodozó. A polgármester úr hívei eleinte hümmögtek, tanakodtak, s végül azt hozták fel a polgármester mentségére, hogy bizonyára a város elkallódott eszméjét keresi a Jókai-regényekben. Ekkor a suttogó propaganda elterjesztette róla, hogy beteg. Valami különös, álnok, identifikálhatatlan kór gyötri, ami emlékezetkiesést és lábremegést okoz. Ettől kezdve néhány hétig, akárhová ment, akárhol jelent meg, mindenki a polgármester úr lábát nézte és emlékezetét tesztelte, olyasféleképpen, hogy: „Emlékszik, polgármester úr, amikor...?” S a polgármester úr emlékezett, és szilárdan állt a lábán, mint a mártír Nehéz Gyula szobra a főtéren.

Ellenségei ármánykodásainak a híre, természetesen, a polgármester úr fülebe is eljutott.

- Hiába, ők is csak emberek – tért napirendre a komisszáguk fölött a polgármester nagyvonalúan.

Bárány Pista itt mély lélegzetet vett, s olyan súlyos aggodalommal pillantott rám, mint a vízből felmerülő nehézbúvár, aki világrengető bejelentésre készül. Aki nagy titoknak jutott a birtokába. Aki ezt a titkot elvihetné magával a sírba.

Aki azonban az emberiség boldogulásáért roppant felelősséget érez. S ez a felelősség arra kötelezi, hogy titkát megossa a kíváncsiságtól reszkető újságírókkal, nyereszkesedésre éhes üzletemberekkel, besavanyodott tudósokkal, hatalomra és vérre szomjazó politikusokkal, magányos világmegváltókkal, a klerikális reakcióval és a szocializmus kényszerképzetei között tévelygő baloldaliakkal. Azzal a gyülelésszal, bámész népséggel, amely mindig és mindenütt ott van, ahol egyébként semmi keresnivalója sem lenne.

- A polgármester úr talán nem is tudta, milyen igaza van – mondta New Hont messze földön híres szobrása. – Nem sejtette, hogy ugyanez okozza majd az ő vesztét is. Az, hogy ő is csak ember.

A polgármester úr végzete a húsvét előtti nagyhéten érkezhett meg New Hontba, észrevétlenül és láthatatlanul, amint az mindenütt a világon szokása. Nagycsütörtökön már reggel óta a polgármester úr nyomában ólálkodhatott, s csak a kedvező pillanatra várt. A kedvező pillanat ebéd után jött el számára. A polgármester úr aznap McLaczinál költötte el ebédjét, amely, McLaczi emlékezete szerint, köménymagos levesből állt, valamint lencsefőzelékből tükörtőjással, mivel, a közelgő ünnepre tekintettel, húsételt a polgármester úr már napok óta nem fogyasztott. A polgármester úr két jeles férfi társaságában ebédelt. Az egyik Hornáček úr volt, Konečný úr, akinek vezetéknevét a polgármester úr tréfás jóindulattal Végállomás úrra magyarította. A három férfi kedélyes hangulatban ebédelt meg, s már a forró kávé szürcsölgették, amikor

a sarokban lapuló végzet elszánta magát a cselekvésre, s egy végzetes mondatot adott Horňáček úr szájába. A végzetes mondat így hangzott:

- Tegnap a főtérrre is kiültettem az árvácskákat.

A hír ugyan nem rázta meg polgármester urat, de kellemesen lephette meg, mert rögtön azt felelte:

- Megnézem.

Az ezt követő fejleményeket Horňáček úr mesélte el Bárány Pistának, beszámolóját sűrű fejcsoválásokkal illusztrálva. Eszerint sütött a nap, de az Akasztó-hegy felől minduntalan hűvös széllokések támadtak a rügyező hársfák ágaira, s egy ilyen erősebb széllokés lesodorta a polgármester úr kalapját a polgármester úr tisztességben megőszült fejeről, s úgy gurította a virágágyások között, mint valami huncut futballista a bőrlabdát az ellenfél tohonya védőinek gyűrűjében. Végül begurította a bokrok közé, ahol a polgármester úr végre beérte, s már nyúlt volna, hogy felemelje, amikor megelőzte egy varas, összekarmolt kéz. A varas kéz átnyújtotta az üldözött, frusztrált kalapot a polgármesternek. A polgármester úr föltette a kalapot az őt megillető helyére, s körülnézett. Körülnézett, s amit látott, arról megállapította, hogy ilyet ő még nem látott. Legalábbis New Hontban nem, csak külföldi filmekben.

A bokrok egymásba gabalyodó ágaiból megformált sátorból három torzonborz figura meredt rá, kíváncsian, de nem ellenségesen. Bozontos szakálluk volt, mint a barlangi remetéknek, hajukat emberemlékezet óta nem szánhatta fésű. Koszosak voltak és rongyosak. A három csodabogár sört ivott üvegből. Az egyik kekszét harapdált a sörhöz, a másik cigarettázott, a harmadik pedig csak úgy elterült a hideg földön, s a füle botját sem mozdította, mintha süket-néma volna.

- Kik maguk, és mit csinálnak itt? - kérdezte a polgármester úr, nagy lélekjelenlétről téve tanúságot.

- Állást keresünk - felelte a szolgálatkész, varas kezű csavargó, aki afféle szellemi vezérük és szóvivőjük is lehetett.

- Itt? - kérdezte megütközve a polgármester úr.

A csavargók szellemi vezére és szóvivője zavartan heherészett.

- Dehogyan. Itt csak lakunk.

- Laknak? - ámult el a polgármester úr. - Hogyhogy laknak? Mért nem otthon laknak? Nálunk, New Hontban mindenki otthon lakik.

- Mi nem vagyunk idevalósiak. Csak tegnap este érkeztünk.

A polgármester úr egyik ámulatból a másikba esett.

- Erkeztek? És honnan érkeztek?

- Mindenfelől - tájékoztatta a szóvivő.

- És mért nem a szállodában laknak? - kérdezte a polgármester úr. - Nálunk, New Hontban, szálloda is van. Méghozzá kihasználatlan.

Erre már a harmadik csavargó is felült, s nagyon csúnya pillantással illette a polgármestert. A szóvivő is elkomorodott, s összevissza vonogatta a vállát meg tekergette a nyakát.

- Értem - mondta a polgármester úr.

Hornáček úrnak nem tetszett, ahogy a dolgok alakulnak. „már akkor sejtette, mondta Bárány Pistának, hogy a polgármester úr, határtalan jószívűségének köszönhetően, valami irdatlan baromságra vetemedik. Már az, hogy egyáltalán szóba áll ilyen alakokkal! Sajnos azonban a polgármester úr gondolatait a polgármester úron kívül senki más nem ismerhette. S az köztudott, hogy a polgármester úr másképpen gondolkodik. Nagyon másképpen!

- Én a polgármester vagyok - mondta ekkor váratlanul a polgármester úr.

- Jó napot! - felelte zavarában a szóvivő, és felállt. Példáját a másik kettő is követte, ámbár, Hornáček úr szerint, vonakodva.

- Ebédelték már? - kérdezte a polgármester, talán csak udvariasságból, hiszen a választ előre tudhatta. - Értem - mondta aztán. - Éhgyomorra sört inni egészségtelen dolog. Ezért hát most szépen megebédelnek. Az én költségemre. Aztán fölkeresnek a városházán.

McLaczi azt hitte, álmodik, amikor a három toprongyos jómadár, mint álruhába bújt bankigazgatók, beállított a vendéglőjébe, a polgármester, a főkertész és a takarékpénztári igazgató díszkíséretében. Tudta, hogy a polgármester úr hóbortos ember, de ez több volt a soknál. McLaczi azonban nem szólt semmit, hanem csak gondolta a magáét. Azt, hogy a polgármester megháborodott. Először amikor úgy mutatta be a három rossz arcú idegent, mint messziről jött vándorlegényeket. Másodszor, amikor közölte vele, hogy a három vándorlegény a vendége. Segélykérőn pillantott a főkertészre és Koňečný úrra, de azok pókerarcot vágtak, s annyit sem voltak hajlandók nyilatkozni, hogy muukk. A három gusztustalan csavargó pedig úgy nézett körül az étteremben, mintha máris abban sántikálnának, hogy elemeljének valamit.

- Éreztem, hogy ebből még nagy baj lesz - mondta később McLaczi büszkén Bárány Pistának.

A polgármester úr ezután üdvözült mosollyal az arcán elhagyta McLaczi konyháját, és elindult a hivatalába. Hornáček úr emlékezete szerint a szokottnál szaporábban lépdelt, ő és a takarékpénztári igazgató alig bírtak lépést tartani vele. Majd a városháza kapujához érve megállt, állát a tenyerébe fektette, e ekképpen tűnődve, egy darabig széleseben fel-alá járkált a városháza ódon homlokzata előtt. Hornáček úr és Koňečný úr pedig tanácstalanul várakoztak. Már éppen elköszöntek volna a polgármester úrtól, amikor az nagyon határozottan odalépett hozzájuk, kidüllesztette a mellét, s fojtott, de a büszkeségtől remegő hangon fontos bejelentést tett.

- Megvan! - Ezt mondta, s a két elképedt úriember szinte egyszerre kérdezte:

- Mi van meg?

- Az eszme! - mondta a polgármester úr még mindig fojtott hangon. - A város eszméje. Megtaláltam!

Hornáček úr elárulta Bárány Pistának, hogy akkor ő és a takarékpénztár igazgatója ugyanazt gondolták, s amit gondoltak, az ugyanaz volt, amit néhány perccel korábban McLaczi gondolt. Tehát, hogy a polgármester úrnak valami baja esett. Na nem a szó fizikai értelmében. A fejében esett valami baj, ott legbelül, azon a hatalmas, többszintű rendező-pályaudvaron, ahol elég csak egy váltót hibásan átállítani, s mindjárt megvan a katasztrófa. Magyarán: az volt a benyomásuk, hogy a polgármester úr fejében, minden menetrendet felborítva, összevissza közlekednek a vonatok, s ki tudja, ebből mi lesz még?

A polgármester úr azonban mit sem sejtett a fejében készülődő közlekedési kollapszusról, hanem minden hivatali tekintélyét latba vetve, felszólította az urakat, köztük saját magát is.

- Menjünk a dolgunkra! Nem azért kapjuk a fizetésünket, hogy munkaidőben az utcán ácsorogjunk.

A későbbi történetről a főkertész és a takarékpénztár igazgatója is már csak másodkézből értesült, a városházán dolgozó, különböző beosztású, rendű és rangú tisztviselők és a személyzet pletykáiból. Ezekből a pletykákból nem süttött rosszindulat, minden tény önmagáért beszélt, kommentárokra nem volt szükség.

Eszerint a három jóllakott csavargó délután két óra tájban osont be a városháza ódon falai közé, hogy megköszönje a polgármester úr nagylelkűségét. A polgármester már türelmetlenül várta őket. El volt szánva rá, hogy ha újsütetű barátai elmulasztanák a vizitet, rendőrökkel állíttatja elő őket. Ezért hát nagyon megkönnyebbült, hogy nem kell erőszakhoz folyamodnia. A polgármester titkárságát és a folyosót pillanatok alatt ellepték a kíváncsiskodó beosztottak.

- Jöjjenek csak, jöjjenek mind - invitálta beosztottait a polgármester úr mézédés hangon. - Most egy kicsit tanulni fogunk - folytatta. - Ezekről az uraktól itt - mutatott bozontos ügyfeleire.

Megbízhatónak tekinthető források szerint ekkor olyan csönd lett hirtelen, mintha a polgármester úr New Hont fővárossá avanzsálását készülné bejelenteni. Minden tekintet a három jómadárra szegeztetett, akiket ez a nagy érdeklődés egyáltalán nem feszélyezett. Ellenkezőleg, valami szemtelen magabiztoság uralkodott el rajtuk. Kuncogtak, grimaszokat vágtak, lökdösték egymást - úgy viselkedtek, mint a pubertás kölykök, ellenérzéseket keltve a megbízható forrásokban. A kíváncsiságtól duzzadó csöndet újfent a polgármester úr törte meg.

Hozzanak ide egy sámlit. - Ezt mondta síri hangon.

Rögvest kiderült, hogy sámli, bizony, a New Hont-i városházán egy sincs. Valahogy nem volt rá eddig szükség. Meg aztán nem is lenne illő, hogy a városlakók sámli ülve tanácskozzák meg New Hont ügyes-bajos dolgait. A polgármester úr azonban ragaszkodott a sámlihoz, székről vagy karosszékről halálni sem akart. Szerencsére, valakinek eszébe jutott, hogy Bözsi néni tart a trafikjában egy sámli, arra szokott felállni, ha valamit a felső polcokról kell lennie. Azt a sámli kölcsön lehetne kérni. A polgármester úr biccentett, s mindenki megkönnyebbült. Úgy látszik, ha lesz sámli, a többi menni fog már, mint a karikacsapás. A három csavargó ezalatt sem zavartatta magát. Tovább idétlenkedtek, McLaczinál, úgy látszik, nemcsak bezabáltak, hanem a garatjukat is megöntözték. Jókedvüknek csak akkor szakadt vége, amikor a polgármester úr, könnyeivel küszködve, rájuk parancsolt:

– Vegyétek le a nadrágjukat!

A csavargók rögtön megkukultak, nyilván azt hitték, amit a megbízható források is – hogy rosszul hallanak. Vagy a polgármester úr tévedésből egy más alkalomra tartogatott mondatot tákolt össze lenyűgözően gazdag szókincséből. Vagy hogy a polgármester úr annyira előre gondolkodik, hogy nála már este van.

– Na mi lesz? – sürgette őket a polgármester. – Mindjárt hozzák a sámli.

De ez már a csavargók önérzetes szóvivőjének és szellemi vezérének is sok volt.

– Kérem szépen, nőszemélyek előtt?

A polgármester úr azonban szigorú hangon rendre utasította.

– Itt nincsenek semmilyen nőszemélyek. Itt emberek vannak, függetlenül attól, hogy milyen a nemük. Szégyellőségnek tehát semmi helye.

A szóvivő nyelt egy keserveset, akkorát, hogy még a folyosón is hallani lehetett, aztán lassan, de nagyon lassan, lefejtette lábáról ragacsos nadrágját. A másik kettő azonban dacoskodott egy keveset, míg a szóvivőjük rájuk nem mordult, hogy: „Gyerünk, Bandi, az Isten bassza meg!” De a polgármester úr így sem volt elégedett, hanem csak tovább követelődött.

– A zoknikat is!

Megtörtént. A sámli azonban még nem ért ide. Hogy addig is, amíg a várva várt sámli megérkezik, ne unatkozzanak, a polgármester úr rövid, de frappáns és buzdító beszédet rögtönzött. Elmondta, hogy ebéd után meg szeretne volna tekinteni Hornáček úr árvácskáit, s mit tesz Isten, három igazi árvácskára bukkant, mert ők az igazi árvák, szegény, kidaszított, megvetett vándorember, akiknek fedél sem jutott, miközben mindenféle trógerok autókön furikáznak. Mindig vannak emberek, akikhez a sors mostoha és igazságtalan. Hozzájuk, ha már segíteni nem tudunk rajtuk, alázattal és szeretettel kell közelnünk. Attól, hogy nekünk mobiltelefonunk is van, még nem leszünk különb emberek. Megbízható források szerint a polgármester úr még sok ezek-

hez hasonló magvas és fennkölt gondolatot hömpölyögtetett hallgatósága elé, s a három lóköttő megilletődve bólogatott. Legföljebb azt nem érthették, mért kell ezt a megható üzenetet gatyára vetkőzve hallgatniuk. De ezt a megbízható források sem értették.

Akkor végre meghozták a sámlit.

– Most pedig hozzanak egy lavór vizet – adta ki az újabb utasítást a polgármester, és leült a sámlira. – És szappant is hozzanak!

A többit már ki lehet találni. A polgármester úr szent alázattal mosta és törölte meg a megdöbbenéstől teljesen elkábult csavargók lábát, majd adakozásra szólította fel beosztottait. Ő maga egy ezerkoronás bankjegyet húzott elő a pénztárcájából. Megbízható források szerint a csavargók ekkor már pisszenni sem mertek, nehogy elrontsanak valamit, és a polgármester meggondolja magát.

– Ennyi biztos elég lesz a szállodai számla kifizetéséhez – mondta a nagy-lelkű polgármester úr, amikor átnyújtotta a pénzadományt a mohó szóvivőnek. – Aztán holnap menjenek innen Isten hírével – mondta még, és sírva fakadt.

A polgármester úr ezt követően bezárkózott hivatali szobájába, s titkárnőjének a lelkére kötötte, hogy senki se zavarja. Így a megbízható források itt elapadtak. Hacsak nem tekinthetjük megbízható forrásnak Juci nénit, a takarítónőt, aki fél hétkor nyitotta rá az ajtót a még mindig a városházán rostokoló polgármesterre. A polgármester úr felhúzott térdekkal az egyik bőrfotelban kuporgott, és csendben sírdogált. Juci néni nagyon megrémült, s megkérdezte a polgármester úrtól, hogy nincs-e valami baja. A polgármester úr abbahagyta a sírdogálást, s meglehetősen ridegen felelte, hogy semmi baja sincs. Aztán hóna alá kapta az aktatáskáját, és köszönés nélkül elviharzott.

Az utolsó szemtanú, akivel a polgármester úr szót váltott, a hotelportás volt. A hotelportás szerint a polgármester úr este tíz óra után érkezett meg a szálloda halljába. Kapatos volt, ami a polgármester úrra ritkán jellemző, de ezen kívül a portás semmi különöset nem észlelt a viselkedésén. Később azonban a polgármester levette a kalapját, s arról kezdett beszélni, hogy vesz egy új kalapot, ezt pedig a városra hagyja, mert ennek a kalapnak nemcsak ő, hanem a város is sokat köszönhet. Ez a kalap segített visszaszerezni mindnyájuk önértetét. A portás eleinte ebben sem talált semmi kivetnivalót. A polgármester úr és a polgármester úr kalapja közötti felfokozott érzelmi köteleket is a polgármester úr kapatosságának a számlájára írta. Ezután a polgármester úr a védeneci felől érdeklődött. Hogy beköltöztek-e már? Hogy nyugovóra tértek-e már? Hogy nem követtek-e el csendháborítást? A portás azonban semmilyen védenecről nem tudott. Itt ugyan egész nap senki sem járt! Mire a polgármester úr nagyon elszontyolodott, a fejét csóválta, és többször is elmotyogta, hogy:

– Lóköttők! És az ilyeneknek tegyél te szívességet!

Aztán elment. Nemsokára a portás segélykérő kiáltásokra lett figyelmes, amelyek a tér túlsó felének irányából érkeztek. Mindjárt sejtette, hogy odakint rendbontás történhet, és értesítette a rendőrséget. Hacsak egy kicsit is késlekedik, lehet, hogy a polgármester úr már nem él. Így csak két bordája tört el meg az orrcsontja.

Néhány nappal később Bárany Pista fölkereste lábadozó jótevőjét és atyai barátját, a polgármester urat a kórházban. Szomorú látvány fogadta, de nem is ez döbbsentette meg, hanem az a megvető közöny, amellyel a polgármester a látogatását fogadta. A főorvos azonban megvigasztalta, hogy a polgármester úr senkivel sem beszél, csak alszik, vagy néz kifejezéstelen tekintettel maga elé. Még a rendőrökkel sem hajlandó együttműködni. Időközben a csavargók szóvivőjével interjút készített a New Hont-i kábeltévé riportere. A szóvivő égre-földre esküdözött, hogy ők nem akarták megverni a polgármester urat, de nem tehettek mást. Nem elég, hogy a polgármester nyilvánosan megalázta őket, az egész városháza szeme láttára, hanem este még a téren is leteremtette és inzultálta őket.

